

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A csapatok hadtápbiztosításának időszerű kérdései

*Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
a hadtudományok kandidátusa*

Mind a hazai, mind a nemzetközi katonai irodalom a feltételek, elsősorban a harci technika, a harc megvívásának eszközei, majd ennek folyamán a hadművelati művészet elveinek változása, módosulása, új elvek feltárása kapcsán rendszeresen foglalkozik a hadműveletek, harcok megvívására, valamint a csapatok hadtápbiztosítására irányuló elvek, módszerek tanulmányozásával és tökéletesítésével.

Napjainkban szemtanúi és részesei vagyunk a szocialista hadművelati művészet erőteljes „forrásának”, fejlődésének, mely természetesen áthatja a csapatok hadtápbiztosításának *szervezésére és végrehajtására vonatkozó elveket is.*

Ez a forrás fejlődés a hadtápbiztosítás területén összefoglalóan abban fejezhető ki, hogy határozott törekvés tapasztalható a különböző hadtáptagozatok élet, működő és teljesítő képességének növelésére, fejlesztésére, kiindulva azokból a követelményekből, amelyeket a korszerű hadműveletek sikeres megvívása támaszt a csapatok hadtápbiztosításával szemben.

Ezzel összefüggően egy olyan tendencia figyelhető meg, mely szerint a VSZ tagállamainak hadtápszerveci fokozott figyelmet fordítanak a koalíciós összetételű sergtestek harctevékenysége hadtápbiztosításának tanulmányozására, az azonos rendeltetésű hadtápegységek és -alegységek szervezetének, teljesítőképességének közelítésére, azonosítására. Ezzel párhuzamosan elindult egy olyan folyamat is, mely a különböző hadtápegységek „összefegyvernemi” jellegű szervezetekbe való tömörítésére irányul.

Ennek a tendenciának az érvényesítése szükségszerű, aktuális és hasznos, mert kedvezőbb feltételeket teremt a koalíciós összetételű csapatok hadtápbiztosításának tervezéséhez, a teljesítőképesség megítéléséhez, lehetővé teszi a csapatok kölcsönös ellátását minden különösebb rendszabály bevezetése nélkül. Az „összefegyvernemi” jellegű szervezetek kialakítása, a különböző hadtápegységek ezen szervezetekbe való tömörítése, egyértelműbbé, közérthetőbbé és áttekinthetőbbé teszi azok rendeltetését és jobb feltételeket teremt azok vezetéséhez, egyszerűbbé, gyorsabbá teszi a feladatszabást, kedvezőbb alapokat teremt felkészítésükre, ugyanakkor a szakmai felelősség elve a megfelelő szakalegységekért változatlanul érvényben marad, sőt erősödik.

A hadtápbiztosítás korszerűsítésével párhuzamosan, nagy változásokon megy keresztül a csapatok technikai biztosítása is. Jelenleg mindenütt megfigyelhető a széttagolt technikai biztosítási ágazatok egy rendszerbe való összefogása, azaz az egységes technikai szolgálat kialakítása, mely különböző formában valósul meg.

Egyik változat szerint önálló ágazatként valamennyi – a technikai biztosításhoz tartozó szervezetek egyesítése, a *másik* szerint a rakéta technikai biztosítási ágazatokat vonják össze és így kialakul az úgynevezett speciális technikai biztosítás; a fegyverzet, páncélos és gépjármű technikai szolgálat összevonásából az önálló technikai biztosítási ágazat, míg a többi fegyvernem vonatkozásában a technikai biztosítás a fegyvernemek szolgálatok alárendeltségében és azok vezetésével történik. *Harmadik* változat szerint a különböző technikai szerveket egyesítik, így létre jön az egységes technikai szolgálat melyet, egyidejűleg a hadtápfőnök felügyelete alá helyezik, melynek eredményeként egy vezetés alatt valósul meg a csapatok hadtáp és technikai biztosítása. A fenti változatoktól függetlenül egy követelményt világosan meg lehet fogalmazni: napjainkban a hadseregek nagytömegű technikai felszereltsége, a korszerű bonyolult technikai eszközök megjelenése (ma egy-egy harci technikai eszköz komplexen egyesíti magában a technika valamennyi ágazatát) szükségzerűen maga után vonja a technikai biztosítás rendszerének szervezeti és egyéb feltételeinek tökéletesítését.

A technikai biztosítás önálló ágazatként történő kialakítása a különböző ágazatok egyesítése kapcsán felvetődik, hogy mennyiben változik a csapatok hadtápbiztosításának helye és szerepe.

A nemzetközi katonairodalom, a lefolytatott nemzetközi értekezletek, konzultációk alapján megállapítható, hogy e folyamat jobb feltételeket teremtett a csapatok technikai biztosításához és megnöveli a meglévő technikai szervek alkalmazásának hatékonyságát. Ezzel párhuzamosan a hadtáp korábbi szerepe nem változott, sőt koordináló szerepe erősödött és ennek megvalósításához is kedvezőbb feltételek teremtődtek, mert ilyen körülmények között a koordináció, együttműködés lényegében a hadtáp és technikai vezetés között zajlik le, míg korábban ezt a hadtáp részéről 8–10 irányban kellett szervezni és végrehajtani.

A koalíciós összetételű frontok harctevékenységének hadtápbiztosítási rendje, elvei, módszerei az elmúlt időszakban lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai alapján ugyancsak tovább tisztázódtak, a korábban kidolgozott és elfogadott elvek megerősödtek.

Jelenleg a koalíciós összetételű frontok hadtápbiztosításának szervezésére és végrehajtására négy változatot tartanak számon. *Ezek:*

1. A front állományába átalárendelt seregest hadtápbiztosítása nemzeti erőforrásokból, erővel és eszközökkel történik, közvetlenül.

2. Az átalárendelt seregest hadtápbiztosítása teljes mértékben a front erőivel és eszközeivel történik.

3. A hadtápbiztosítás nemzeti erőforrásokból történik a frontheadtáp útján. Ez esetben a seregest frontszintű hadtápbiztosítási feladatainak végrehajtására kijelölt erők és eszközök közvetlenül a frontheadtáp állományába kerülnek, annak részét képezik.

4. Lényegében megegyezik a harmadik változattal, azzal a különbséggel, hogy a frontszintű hadtápbiztosításra kijelölt erők már békeidőszakban a front állományába tartoznak, felkészülésük, összekovácsolásuk egységes rendszerben a frontheadtáp vezetésével történik.

A változatoktól függetlenül megmaradt és érvényes az az alapelv, mely szerint mindenkor készen kell lenni egymás kölcsönös ellátására, kisegítésére, melynek érdekében a hadtápbiztosítási tervek kidolgozása során valamennyi érintett

félnél ki kell dolgozni, táblázatban feltüntetni azokat az anyagokat, technikai eszközöket, amelyekkel a kölcsönös ellátás nem biztosítható, illetve azt, hogy esetleg ezek mivel helyettesíthetők.

Az egymásnak átalárendelt magasabbegységek hadtápbiztosítására vonatkozóan változatlanul érvényes az az elv, hogy az átalárendelt magasabbegységet meg kell erősíteni az átalárendelés időszakára szükséges anyagi eszközökkel – szállítóeszközökkel, illetve ha az ellátás a „fogadó fél” készletéből történik, abban az esetben biztosítani kell mindazon speciális és sajátos anyagokat, amelyekkel a „fogadó fél” nem rendelkezik.

Az egészségügyi biztosítás vonatkozásában is érvényesek ezek a változatok azzal a feltétellel, hogy az egészségügyi intézetek és csapatok a sebesülteket a nemzeti hovatartozásuktól függetlenül kötelesek fogadni és segélyben részesíteni, gyógyítani. A táborig kórházakból történő kiürítés esetén alapkövetelménynek kell tekinteni azt, hogy a sebesültek gyógykezelésre a nemzeti alárendeltségben levő kórházakba kerüljenek.

Ezen elvek, módszerek felvázolásából látható és egyenesen következik az, hogy a koalíciós összetételű csapatok hadtápbiztosítása szempontjából nagy jelentősége van a hadtápszervezetek közelítésének, azonosításának, a hadtápbiztosításra vonatkozó elvek, eljárások egyeztetésének, azonos felfogásban történő alkalmazásának, valamint az anyagi és technikai eszközök egységesítésének.

A *tömegpusztító eszközök széles körű* elterjedése, azok tömeges alkalmazása feltételeinek megteremtése ugyancsak felhívja figyelmünket néhány már korábban is levont következtetésre, illetve arra, hogy a hadtápbiztosítás tervezése és végrehajtása során különösen a gyakorlati munkában adjunk nagyobb hangsúlyt a következtetések kapcsán jelentkező feladataink megoldásának.

Az első ilyen kérdés amiről mindenképpen célszerű szólni az a hadtápbiztosítás és eszközeinek védelmét érinti. A hadtápbiztosítás és eszközeinek védelme, megóvása szempontjából döntő fontosságú a hadtápbiztosítási, települési körleteinek műszaki berendezése. Ez minden helyzetben, de különösen az első hadművelet megkezdése előtt, a megindulási helyzetben fontos, mert annak megfelelő és időbeni műszaki berendezése a személyi állomány, az anyagi és technikai eszközök részére szükséges fedezékek kiépítése biztosítja azok megóvását, biztosítja az első tömeges atomcsapás következményeinek „túlélését”; kedvező feltételeket teremt a tömeges atomcsapás következményeinek felszámolásához a csapatok harc-képességének helyreállításához, valamint a harc-képességüket megőrzött és a harc-tervékenységet folytató csapatok hadtápbiztosításához. Nincs ez a kérdés jelenleg a kívánt mértékben a figyelem középpontjában sem az elméleti, sem a gyakorlati munka tekintetében, ezért nagyon időszerű és szükség-szerű feladatnak tekinthetjük a helyzet megváltoztatását, a különböző hadtáptagozatok, -egységek, és -al-egységek elhelyezési körletei műszaki berendezésével kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések kimunkálását, felújítását, pontosítását.

A *tömegpusztító fegyverek elleni* védelem szempontjából ugyancsak követendő tendenciaként figyelhető meg az anyagi készletek közelítése a csapatokhoz (újralépcsőzés, kiegészítő készletek felhalmozása) és azok egyidejű széttagolása. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az első hadművelet közvetlen előkészítésének időszakában a seregtest részére a hadműveletre kiutalt anyagi készletek jelentős részét célszerű kiadni a központi és állami raktárakból a seregtest részére, biztosítva azok széttagolt és védett elhelyezését.

E probléma megoldásának jelentősége nagyon kézzelfogható, csupán abból a helyzetből kell kiindulni, ami kialakulhat a felek által mérendő első tömeges atomcsapás következményeként. A vasutak, utánszállítási útvonalak nagy kiterjedésben rombolttá válhatnak, ami az utánszállítást nehezíti és bonyolulttá teszi, a nagyobb központi és állami raktárakban tárolt anyagok egyidejűleg megsemmisülhetnek, míg a seregtest részére kiadott decentralizáltan és védetten elhelyezett anyagok jelentős része az első tömeges atomcsapás után is megmarad és közvetlen bázisát képezi a harctevékenységet folytató csapatok hadtápbiztosításának.

Még e témát érintve, napjainkban időszerű kérdésként vetődik fel az anyagi veszteségek mértékének előzetes meghatározása és annak tervezése a hadtápbiztosítás tervezése során. A VSZ tagországainak csapatai és szervei által lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai – mint ahogy az a különböző országok, elsősorban a szovjet katonai irodalomban napvilágot látott – arra utalnak, hogy az anyagi veszteségeket az összefegyvernemi (hk) hadsereg és front méretben a hadtápbiztosítási terv kidolgozása során tervezni kell, mégpedig a tömegpusztító eszközök alkalmazásával folyó támadó hadműveletre a várható fogyasztási normák 25%-át mind a hadsereg, mind a front tagozatban célszerű, mint várható veszteséget betervezni és a hadsereg részére történő kiutalás során a fogyasztási normát + annak 25%-át együttesen meghatározni. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a készletek a hadművelet megkezdése előtt a hadsereg részére kiadásra is kerülnek. E készletek a hadtápbiztosítási terv szerint folyamatosan kerülnek pótlásra, utánszállításra, a hadművelet megvívása folyamán.

Az így betervezett várható veszteség biztosítja azt is, hogy a csapatok anyagi szükségleteit arra az esetre is kitudjuk elégíteni, ha a támadó hadművelet kezdetben csak hagyományos eszközökkel folyik. A tervezésnél változatlanul érvényes az az elv, mely szerint a tervet egy változatban mindig a legnehezebb feladatok megoldására kell készíteni.

A hadműveleti művészet elvei az ellenség sikeres megsemmisítése érdekében mind hagyományos, mind tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén, mint újszerű hadműveleti elemként feltételezi a hadműveleti manőver-csoportok széles körű alkalmazását.

A hadsereg hadműveleti manővercsoport rendeltetése az ellenség védelmének mélységében levő fontos objektumok és célok, hadműveleti vezetési pontok, atomeszközök, repülőterek, mozgósítási csomópontok megsemmisítése, hadtáp és utánpótlási területek dezorganizálása, széles folyóakadályokon levő átkelőhelyek birtokbavétele, az ellenség tartalékainak megsemmisítése önállóan, vagy a légideszant csapatokkal együttműködve.

A hadműveleti manővercsoport ereje gl. (hk.) e.-től hadosztályig. A hadműveleti manővercsoport a támadó hadművelet második, harmadik napján kerülhet ütközetbevetésre az ellenség hadműveleti felépítésében kialakuló résekbe. A hadműveleti manővercsoport az ellenség főerőivel nem bocsátkozik harcba, azokat kikerülve a saját csapatoktól elszakadva folytatja a portyázó jellegű harctevékenységet, melynek napi üteme elérheti a 80–100 km-t.

Az önálló tevékenység néhány naptól egészen a hadsereg hadműveleti feladatainak teljesítéséig tarthat. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy 6–7 napos hadművelet esetén a manővercsoport tevékenysége 2–3 napig folyik.

A hadműveleti manővercsoport tehát az ellenség hátában, annak hadműveleti mélységében a saját főerőktől jelentős távolságra elszakadva oldja meg a

feladatát. Ez a körülmény sajátos követelményeket támaszt mind a harctevékeny-
ség megszervezésével, megvívásával, mind pedig a manővercsoport hadtápbizto-
sításával szemben.

A manővercsoport hadtápbiztosításának megszervezésénél alapvető követel-
ménynek kell tekinteni azt, hogy a hadtápbiztosítás rendje maximális időre tegye
lehetővé a harctevékenység önálló folytatását, az autonómiát. A hadtápbiztosítás
megtervezésénél kiindulási alpnak kell tekinteni a szükségletek reális megállapítá-
sát, valamint azok utánpótlási lehetőségeit. Kiindulási alapként, mint ahogy
már erre utaltam azt kell tekinteni, hogy a hadművelati manővercsoport 2-3,
vagy esetleg több napig ténykedhet önállóan. Erre tekintettel a hadtápbiztosítás
rendje lehetővé kell tegye a hadművelati manővercsoport önálló tevékeny-
ségét, minimum 3 napra úgy, hogy a hadművelati manővercsoport állományába
tartozó erők a front felzárkózásának időszakában, vagyis az önálló tevékenység
befejezése után rendelkezzenek még legalább a mozgókészlet 50%-ával.

A szükséglet másik eleme a fogyasztás várható alakulása. A jelenlegi tapasztalatok szerint a hadművelati manővercsoport naponkénti anyagfogyasztása átlagosan elérheti: lőszerből: 04-08 ja-t; üzemanyagból: 03-04, gázolajból: 06-08 ja-t; élelemből: 1,0 ja-t; egyes anyagból az előző három anyagfajta összmenyiségének 10-15%-át.

A szükséges anyagok utánpótlásának lehetőségeit ugyancsak nagy körültekintéssel kell számba venni. Ennek lehetséges módjai a jelenlegi felfogás szerint a következők: (1. sz. vázlat)

- a hadművelati manővercsoport harctevékenységének megszervezése során a legalapvetőbb anyagokból kiegészítő készleteket célszerű létrehozni a csapatoknál, egyrészt a nem szükséges anyagok terhére, másrészt pedig meg kell erősíteni a csapathadtápotkat szállítóeszközökkel is;

- az ütközetbevetés előtt biztosítani kell a meghatározott készletek teljes feltöltését;

- az ütközetbevetés napján a főerők támadásának üteme elérheti a 40-50 km-t, a hadművelati manővercsoport tevékenységének üteme 80-100 km-t. Ez lehetővé teszi, hogy az ütközetbevetés napján a manővercsoport részére gépkocsi-szállítással valósítsuk meg az anyagok pótlását, természetesen az utánszállítás kijelölt erők fedezete mellett kell, hogy történjen;

- a hadsereg II. lépcsőjében levő hadosztály ütközetbevetésére sor kerülhet a 2.-3. napon, mely ugyancsak lehetővé teszi az anyagok utánpótlását gépkocsi-szállítással az ütközetbe vetett erők fedezete alatt;

- amennyiben a szárazföldön nincs mód és lehetőség az anyagok utánszállítására, úgy annak megoldására sor kerülhet légi úton is. Ebben az esetben fontos jelentőséggel bírhat az ellenség repülőterének birtokbavétele és üzemeltetésének biztosítása;

- a hadművelati manővercsoport készleteinek feltöltése megtörténhet a főerők felzárkózása után közvetlenül a HDS MB-ról a HDS szállítóeszközeivel;

- végezetül a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosítása szempontjából döntő jelentőségűnek kell tekinteni a helyszíni és az ellenségtől zsákmányolt anyagi készletek tömeges igénybevételét.

Ebben a cikkben alapvetően a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosításával kapcsolatos előljárói feladatokkal foglalkoztam, nem kisebb jelentőségű és nem kisebb érdeklődésre tarthat azonban számot a hadművelati manővercsoport

közvetlen „belső” hadtápbiztosításának megszervezésével és a hadtáp manőverével kapcsolatos kérdések kimunkálása sem. Ugyancsak fontos feladatnak tekintjük azon sajátosságok feltárását, amelyek a hadművelleti manővercsoport harctevékenységét és hadtápbiztosítását jellemzik az erdős-hegyes terepen történő alkalmazásuk esetén.

A csapatok folyamatos és megbízható hadtápbiztosítása szempontjából alapvető jelentőséget kell tulajdonítanunk a hadtápvezetés követelményének megfelelő megvalósítására. Napjainkban a korszerű és nagytömegű technikai eszközökkel felszerelt csapatok hadtápbiztosítása nagytömegű anyagfelhasználással jár, melynek végrehajtására a hadtáp minden tagozatban jelentős erővel és eszközökkel rendelkezik. Ezen erők és eszközök hatékony felhasználása egyéb tényezők mellett döntően azon múlik, hogy milyen a vezetés, mennyiben képes a vezetés arra, hogy ezen erők és eszközök összehangolt hatékony és a kialakult helyzetnek legjobban megfelelő igénybevételét biztosítsa. Ebből a szempontból fontos jelentősége van a vezetés célszerű megszervezésének. Ezért elengedhetetlen feladatnak kell tekinteni azt, hogy a hadtápbiztosítás megtervezése során meghatározzuk: az egész és az egyes fő feladatok végrehajtása érdekében a vezetés részéről mikor, mit, milyen erővel és milyen módon kell tervezni, vagyis azt meghatározni, hogy a rendelkezésre álló „szellemi energiát” milyen módon célszerű igénybe venni.

A vezetés megszervezése során egyik alapvető feladat az együttműködés rendjének meghatározása, melynek többféle módja lehetséges. A különböző hadtápszervek közötti együttműködés fenntartására egyik legjobb módszer az összekötő tisztek és operatív csoportok kölcsönös kirendelése. Különösen megnő ennek a jelentősége a koalíciós összetételű front esetében, mert ez a közvetlen érintkezés kapcsán a nyelvi nehézségek szerepét csökkenti. A koalíciós front állományába tartozó HDS esetében célszerű kiküldeni operatív csoportokat, összekötő tiszteket a következő módon. (2. sz. vázlat)

– A magasabbegység átalárendelése esetén összekötő tiszteket célszerű kiküldeni kölcsönösen a HDS és a ho. HVP-ra.

– A HDS frontállományába történő átalárendelése esetén: összekötő tisztek cseréje válik szükségessé a HDS HVP és FR HVP között.

– A HDS HVP és a „frontszintű” nemzeti erők parancsnokságának vezetési pontjai között. Az FR HVP és a „frontszintű” nemzeti erők parancsnoksága között (legcélszerűbb ha a parancsnokság az FR HVP-n, annak részeként települ).

Operatív csoportok cseréjét kell biztosítani kölcsönösen a Front HVP és az adott ország honvédelmi minisztériuma között (ez esetben a hadtáp operatív csoport része lehet az összfégyvernemi operatív csoportnak).

Amennyiben az adott hadszíntéren Hadszíntér Főparancsnokság is tevékenykedik, úgy mindenképpen szükségeltetik operatív csoportok cseréje a Hadszíntér Főparancsnokság és az adott ország honvédelmi minisztériuma között.

A vezetés megszervezése szempontjából újszerű feladatként jelentkezik a technikai biztosítás vezetésének megszervezése. Napjainkban a technikai biztosításban résztvevő szervek integrálása kapcsán a HVP-on egyre inkább követelményként jelentkezik a két, a hadtáp és technikai vezetés központi kialakítása és a két párhuzamos vezetési rendszer működési feltételének megteremtése. Természetesen ez nem jelenti a PK HTPH azon köteletségének csökkentését, mely a

vezetés alapvető objektumát képező HVP munkájának megszervezésére irányul, sőt ezt a jogát és kötelességét erőteljesebben kell érvényesíteni és megvalósítani.

Befejezésként annak a gondolatnak szeretnék hangsúlyt adni, hogy a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos elvek, módszerek és eljárások tökéletesítését állandó napirenden levő feladatnak kell tekinteni. Ennek részeként kívánom ráirányítani a figyelmet néhány olyan időszerű kérdésre, amely a jövőben mind elméleti, mind gyakorlati vonatkozásban még sok tennivalót ad számunkra.

(Mellékletek a folyóirat végén található)